

SİNOP İLİNİN BAZI DOĞAL TURİSTİK ÇEKİCİLİKLERİ

Doç. Dr. Ali UZUN¹

Özet

Son yıllarda çarpıcı bir şekilde gelişen ve "bacasız sanayi" olarak tanımlanan turizm, dünyada ve ülkemizde bir çok yörenin iktisadî kalkınmasında lokomotif görevi yapmaktadır. Bilindiği üzere, bir bölgede turizmin gelişmesinde doğal ve/veya kültürel çekicilikler doğrudan etki etmektedir. Bu bağlamda, temiz, ılıman ve güneşli bir hava, kumsallar, denizler, göller, akarsular, çağlayanlar; ormanlar, mağaralar ve dağlar gibi doğal çekiciliklerden birine veya bir kaçına birden sahip olan yöreler, güvenli kısa ve kolay bir ulaşımına sahip iseler, yeterli bir tanıtım ile turist çekim merkezleri olabilmektedirler. Bu bakışla incelendiğinde Sinop, Gelincikburnu çevresindeki (Ayancık) topoğrafik şekiller; Akliman'daki biyojenetik şekiller; Hamsilos limanı; Sarıkum ve Karakum plajları; İnaltı (Ayancık) ve Buzluk (Durağan) mağaraları; Akgöl ve Sarıkum gölü gibi mesire yerleri ile gerçekten önemli doğal turistik çekiciliklere sahip bulunmaktadır.

Bugün iktisadî yönden geri kalmış ve sürekli göç veren bir ilimiz olmasına rağmen. Sinop, mevcut turizm potansiyelinin lâyıkıyla değerlendirilebilmesi durumunda, bu karaliğini yenebilecek güçte görünmektedir. Bu amaçla, öncelikle ulaşım, alt yapı ve tanıtım gibi problemlerinin çözülmesi gerekmektedir. Ancak turizm, coğrafi görünümünü hızla değiştiren bir faaliyet olması nedeni ile bazen doğal güzelliklerin tahribatına da neden olabilmektedir. Böyle durumlarda, ortaya çıkan olumsuzlukları düzeltmek için sağlanan yarıardan çok daha büyük fedakârlıklar gerekirken, hatta kaybolan değerlerin geri kazanımı bazen imkânsız bir hale gelmektedir. Bu nedenle, turizme açılacak yöreler için çok yönlü ve ayrıntılı projeler hazırlanmalı ve bir an önce hayata geçirilmelidir.

Giriş

Sinop şehri, İnceburun yarımadasının doğusunda, Sinop yarımadasının güney kıyısındaki İç Liman'ın çevresinde kurulmuş çok eski bir yerleşme merkezidir. Ancak binlerce yıldan beri iskâna açılmış olmasına rağmen, Sinop ve çevresi, bugün ülkemizin geri kalmış ve az nüfuslanmış yöreleri arasında yer almakta ve onlar gibi gerek batı illerimize ve gerekse yurt dışına devamlı göç vermektedir.

Sinop, doğal turistik çekicilikleri itibarı ile bir turizm merkezi olabilecek potansiyele sahiptir. Ancak, yörede turizmin gelişmesini engelleyen bazı temel sorunlar bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı yörenin doğal coğrafi özelliklerinden kaynaklanırken,

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Samsun.

diğer bir kısmı ise, bütünü ile turizmin üst yapı kuruluşlarının yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, yörenin coğrafi özellikleri iyi incelenir ve turizm için ilk bakışta olumsuz gibi görünen şartlar uygun turist kitlelerine sunulurlarsa, birer çekicilik şekline dönüştürülebilirler. Örneğin Sinop, ülkemizde rüzgar hızı ortalamasının en yüksek olduğu yörelerin başında gelmektedir (Tablo 1). Bu sebeple, bazı yaz günlerinde yağış olmadığı halde, denize girmek zorlaşmaktadır. Halbuki, orta kuşak ülkelerinde böyle yerler parmakla gösterilecek kadar azdır ve sörfçüler için ideal mekânlar olarak aranmaktadır. Örneğin Sarıkum plajı böyle bir amaca rahatlıkla hizmet edebilir. Ayrıca, böyle havalarda, yörenin muhteşem görsel zenginliğe sahip ormanları içinde yürüyüşler organize edilerek turizm faaliyetleri çeşitlendirilebilir (Foto 1).

Tablo 1: Sinop ve çevresinde turizmi doğrudan etkileyen başlıca iklim elemanları.

Meteorolojik Eleman	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ort. Sıc. C ^o	7,1	6,7	7,1	10,2	14,5	19,4	22,5	22,8	19,7	16,0	13,0	9,6	14,0
Deniz Suyu Sıc. C ^o	8,4	7,9	8,5	11	16	21	24	25	23	19	15	11	15,7
Aylık Yağ. Mik.(mm)	76,2	56,0	50,9	39,1	34,9	36,1	27,7	36,5	67,8	75,0	88,6	90,8	679,6
Yağ. gün sa. (>0,1 mm)	15,5	14,0	13,6	10,3	9,7	7,3	4,7	5,6	9,0	11,4	12,6	14,9	128,6
Nispi Nem Mik. (%)	76	77	79	81	83	80	78	78	78	79	78	76	79
Ort. Bulutluluk (1-10)	7,7	7,8	7,5	6,9	6,3	4,7	3,5	3,5	4,8	6,0	6,8	7,3	6,1
Ort. Rüz. Hızı (m/sn)	5,4	5,8	5,6	5,0	4,1	4,1	4,4	4,2	4,1	4,1	4,4	4,9	4,7

Kaynak:

D.M.İ.G.M. (1974): Ortalama ve Ekstrem Kıymetler Meteoroloji Bülteni. Ankara.

D.M.İ.G.M. (1984): Deniz Suyu Sıcaklıkları Bülteni. Ankara.

Gelincikburnu (Ayancık) Çevresindeki Topoğrafik Şekiller

Doğal anıt olabilecek özellikte insan, balık, aslan, dinazor, çiçek ve benzeri ilginç topoğrafik şekillerin yer aldığı Gelincikburnu çevresi, Ayancık (Sinop) ilçe merkezinin 500 m. kadar batısında yer alır. Söz konusu saha, buradaki falezlerin etek kısımları ile bunların önünde yer alan bir kaç 10 m² lik ada biçimindeki kayalıklardan oluşmaktadır. Yörede yapılan bir çalışmada (UZUN 1995a), söz konusu şekillerin oluşmasında kimyasal, fiziksel ve biyolojik olayların çoğunlukla bir arada etkili olduğu ifade edilmiştir.

Yörede, anakayayı kireçli bir çimento ile tutuşmuş Eosen kumtaşları meydana getirmekte ve bunların oluşturduğu tabakalar 25-30° lik bir açı ile güneybatıya (karaya) doğru dalmaktadır. Bu kumtaşları, zaman zaman yağmur, zaman zaman da dalgalardan sıçrayan sularla ıslanmakta ve üzerlerinde başta kaya yüzeyini dantel gibi işlemiş alveoller olmak üzere, ilginç mikrotopoğrafya şekilleri meydana gelmiş bulunmaktadır (UZUN 1995a).

Yöredeki bu şekiller, bilimsel araştırmalar için yer bilimcilerin ilgisini çektiği kadar, meydana getirdikleri görüntü kompozisyonları açısından da şairlerden fotoğraf sanatçılarına kadar çok yönlü insan kitlelerinin ilgisini çekebilecek özgün manzaralar arz

etmektedirler (Foto 2). Bu şekillerin Ayancık ilçe merkezine yakınlıkları da dikkate alındığında, yeterli tanıtımları yapılırsa, yöre turizmini olumlu yönde etkileyeceklerini söylemek mümkündür.

Akliman Çevresindeki Biyojenetik Şekiller

Akliman ve çevresi, Anadolu kıyılarının Karadeniz'e doğru en fazla çıkıntı yaptığı İnceburun yarımadasının doğusunda, Sinop şehir merkezine 10 Km. mesafede yer alır. Her yıl çok sayıda yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilen bu saha, denizle ormanın birbirine kavuştuğu emsalsiz güzelliklere sahip mesire yerlerinden biridir. Zaten, çok bilinen söz konusu çekicilikleri dikkate alınarak Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararları (R.G.: 9 Nisan 1987: 19426 ve 19 Nisan 1989: 20144) ile turizm merkezi ilân edilmiştir. Bununla birlikte, yörenin mevcut turistik potansiyeli henüz tam olarak değerlendirilebilmiş değildir. Nitekim, yörede gelişmiş olan biyojenetik karakterli mikro topoğrafya şekilleri yeterince bilinmediğinden gözden kaçmakta ve yöreyi ziyaret edenler tarafından bile incelenmeden geri dönülmektedir. Halbuki bu şekiller yakından incelendiğinde, insanların ilgisini çekmekte ve oluşumları büyük bir merak uyandırmaktadır. Bu sebeple, yeterince tanıtıldıkları takdirde, çok sayıda doğa meraklısını buraya çekebilecek bir potansiyele sahip görünmektedirler. Ayrıca, oluşumları itibarı ile jeomorfoloğlardan ekologlara kadar çok çeşitli bilim adamlarının da ilgisini çeken söz konusu şekiller, geliştikleri yerlerin çok özel koşullar arz etmelerinden dolayı deniz seviyesi değişimleri ve kıyı şekillenmeleri bakımından kılavuz şekil olarak kullanılmakta ve araştırmalara konu olmaktadır (UZUN 1995b). Kireçli kumtaşları üzerinde meydana gelmiş olan bu şekiller, başta kaya havuzcukları (*rocky pools*) olmak üzere, sürtünme izleri (*tracks*), küçük delikler (*pits*), çentikler (*notchs*) ve benzeri çok sayıda mikrotopografik ünitelerden oluşmaktadır (Foto 3).

Hamsilos Limanı

Akliman'ın 1 Km. kadar kuzeyinde yer alır. Denizin bir vadi boyunca karaya doğru ilerlediği ilginç bir yöremizdir. Bakanlar Kurulunun Resmi Gazete'de yayınlanan iki ayrı kararı (R.G.: 9 Nisan 1987: 19426 ve 19 Nisan 1989: 20144) ile "*Sinop- Akliman- Hamsilos Turizm Merkezi*" içerisine alınmıştır. Hemen kıyından itibaren başlayan ormanı, 100 m. kadar batısında yer alan kıyı mağarası ve güneşin batışı sırasında ortaya çıkan ilginç manzarası ile gerçekten bir doğa harikası yöremizdir (Foto 4).

Bu arada, bir düzeltmeye de özellikle dikkat çekmek istiyoruz. Zira, burası çeşitli broşürlerde, hatta şehir içindeki turistik belde levhalarında bile "*Hamsilos fiyordü*" ya da "*Türkiye'nin tek fiyordü*" gibi yer almakta, fakat oluşum ve özellikleri itibarı ile fiyortlarla hiç bir ilgisi bulunmamaktadır. Çünkü, fiyortlar eski buzul vadilerinin buzulların erimesinden sonra denizin istilası ile oluşmuş, ancak yukarı enlemlerde (İskandinavya ülkeleri gibi) görülebilen bir kıyı şeklidir. Halbuki Hamsilos limanı, anakayayı volkanik aglomeraların oluşturduğu yörede, Hamsilos deresinin son buzul döneminde (Wütm)

yatağını derine yarması ve buzul dönemi sonrasında denizin yükselerek vadinin aşağı çıkmasını işgal etmesi ile oluşmuş genel anlamda "ria"lı bir kıyıdır. Bu terim pek bilinmediği için tercih edilmeyebilir. Bunun yerine İstanbul'da olduğu gibi "halıç" demek daha uygun olabilir. Ya da en azından yörede zaman zaman kullanıldığı gibi "Hamsilos Limanı" terimi tercih edilmelidir.

Sarıkum Lagünü

Sarıkum lagünü, eski bir koyun ağzının kıyı kordonu ile kapatılması sonucu oluşmuş bir kıyı set gölüdür. Bu göle, Sarıkum deresi, Keçi deresi, Büyükdüz deresi ve Dereönü deresi su getirmekte ve fazla sularını denize boşaltan bir gideğini bulunmaktadır (Foto 5). Yapılan ölçümlere göre, Sarıkum lagünü halen söz konusu derelerin getirdiği alüvyonlarla dolmaktadır. Nitekim KARADUMAN (1993), eskiden 160 cm. olarak ölçülen göl derinliğinin yeni ölçümlerde 100 cm. olarak tespit edildiğini belirtmektedir. Bu durum, lagün göllerinin genel bir özelliğidir. Bilindiği üzere, lagünlerin ekolojik şartları zaman içerisinde değişmekte ve önce bataklık, ardından da bütünü ile kara durumuna geçmektedirler. Bugün, Sarıkum gölünün güney ve kuzeybatı kesimlerinde nispeten geniş bataklıkların oluşmuş olması, göldeki alüvyonlaşma ve buna bağlı sığlaşmanın önemli göstergelerinden biridir. Ayrıca, göl ile deniz arasındaki alanda ve özellikle Sarıkum mahallesi batısında nispeten geniş bir sahada kumullar bulunmaktadır. Bu kumullar henüz aktif durumda olduklarından buradan rüzgarlarla havalanan kum taneleri zaman zaman mahalleye kadar ulaşmakta ve yöre sakinlerine zarar vermektedir.

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı, 102 hektarı göl ve 82 hektarı bataklık olmak üzere, toplam 184 hektarlık bir saha kaplamakta ve göl suyunun sıcaklığı, yıl içinde 17.1 C⁰ lik bir değişime göstermektedir. Göl suyunun sıcaklığı mart ayında 6,9 C⁰ ile en düşük değere inen, ağustosta 24 C⁰ ile en yüksek değere ulaşmaktadır (KARADUMAN 1993). Gölde, dil balığı, kaya balığı ve kefal gibi balık türlerine rastlanmakta ve sınırlı da olsa balıkçılık yapılmaktadır. Göl ve çevresinde ayrıca, çok sayıda ördek, balıkçın, toyebesi ve kakanuz kuşlarının çeşitli türleri yaşamakta kaz ve turna gibi çeşitli göçmen kuşlara da rastlanmaktadır. Göl çevresinde ise, geniş dışbudak korulukları dikkati çekmektedir. Bütün bu özellikleri bir arada değerlendirildiğinde, Sarıkum lagünü ve çevresi, önemli bir rekreasyon alanı olarak değerlendirilebilir görülmektedir.

Mağaralar

Sinop'ta henüz turizme açılmış mağara bulunmamaktadır. Ancak, yörede yaptığımız incelemeler sırasında, bazı mağaraların turistik potansiyele sahip olduğu gözlenmiştir. Nitekim, Hamsilos limanının 100 m. kadar batısında aglomeralar içerisinde meydana gelmiş olan kıyı mağarası, yöreye gelenler tarafından ziyaret edilmektedir. Bu tür mağaralar oluşum itibarı ile karstik mağaralardan farklı olduklarından içerilerinde sarkit dikit gibi ilginç damlataşları oluşmaz. Bununla birlikte, turistik bir yörede bulunması, deniz

seviyesinde ve dalga tesiri ile oluşmuş olması, gizemli yapısı ve akustik özellikleri ile ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir.

Yörede az bilinen bir diğer mağara ise, Durağan'daki Buzluk mağarasıdır. Bu mağara Durağan ilçe merkezinin kuzeydoğusunda, Orman İşletmesi'ne ait dinlenme ve gözetleme yerinin 100 m. kadar batısında yer almaktadır. Mağara, karstik bir oluşuma sahiptir. Ancak içerisinde damlataşları yerine buz sarkıtları ve kalın buz tabakaları oluşmuştur. Girişi kuyu şeklindedir. Mağaranın içerisine doğru 20 m. kadar ilerlemek mümkündür. Fakat daha sonra mağara ağı daraldığından insan geçmesine izin vermemektedir.

Çevredeki gözlemler sırasında, güneye bakan yamaçlar üzerinde, bazı sığ dolin ve bataklıklara da rastlanmıştır. Bu durum, yörede şartların karstlaşma için uygun olduğunu ve daha başka karstik mağaraların da gelişmiş olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim, söz konusu mağaralardan ayrı olarak, yörede ismini duyurmaya çalışan bir diğer mağara da Ayancık ilçe merkezinin güneyinde, İnaltı (Ayancık) köyünü güneyden çevreleyen yüksek kalker kornişler içerisinde gelişmiştir (Foto 6). Bu mağara, yatay yönde gelişmiş olup, havalandırma zonunda bulunmaktadır. Ancak, tavandan sızan sular zaman zaman zemindeki çatlakları tıkadığından, galeri boyunca zeminde su birikintilerine rastlanmaktadır. Büyük bir galeri şeklinde içeriye doğru daralarak devam eden mağarada yoğun olmasa da yer yer damlataşı oluşuklarına rastlanmaktadır. Mağara'da dikkati çeken bir diğer özellik ise, galerinin daraldığı bir yerde, insanlar tarafından kapı benzeri bir duvarın yapılmış olmasıdır. Bu durum, tarihi dönemlerde mağaranın savunma amaçlı kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Yöredeki arazi çalışmaları sırasında, Ayancık ve Türkeli güneyindeki sahada söz konusu mağaraların dışında daha bir çok karstik mağaraya rastlanmıştır. Halen, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü'ne, söz konusu mağaraları incelemek amacıyla bir araştırma projesi sunmuş ve öncül çalışmaları başlatmış bulunuyoruz. Çünkü, yoğun damlataşı şekillerine sahip karstik mağaralar, iyi tanıtılıp turizme açıldıklarında çok sayıda turist çekebilmektedirler. Nitekim, 1986'da kamuoyuna tanıttığımız Gümüşhane'deki Karaca mağarası, şu anda ilin en önemli turizm varlıklarından biri durumuna gelmiştir. Öyle ki bu mağara, günde ortalama 1000-1200 kişi tarafından ziyaret edilmekte ve şehrin turizm hareketliliğini belirgin şekilde artırmış bulunmaktadır (UZUN 1996). Netice olarak, Sinop'taki mağaraların incelenerek, turistik çekiciliğe sahip olanların vakit geçirilmeden turizme açılması, yöre ekonomisine önemli katkılar sağlayabilecektir.

Sonuç ve Öneriler

Sinop'ta doğal turistik çekiciliğe sahip diğer alanları da tespit etmek amacıyla ayrıntılı bir turizm envanter projesi yapılmalıdır. Ancak bu bilimsel çalışmadan sonra, gerekli alt yapı ve üst yapı çalışmalarının yürütülmesi, özellikle ve öncelikle yöre halkının turizm hakkında bilinçlendirilmesi ve turistlere karşı davranışları konusunda örgün ve yaygın eğitim vasıtaları kullanılarak eğitilmesi gerekmektedir.

Sinop'un ciddi bir ulaşım sorunu vardır ve halen çözüm beklemektedir. Bu amaçla, Sinop'u dış merkezlere bağlayan karayollarının standardının yükseltilmesi gereklidir. Ancak, yol kalitesinin artırılmasına kadar geçecek sürede, Ankara ve İstanbul gibi büyük şehir merkezlerinden Sinop'a düzenli uçak seferleri konulmalı ve uçak bileti fiyatları düşük tutularak hava yolu ulaşımı teşvik edilmelidir. Ayrıca, deniz yolu ulaşımı geliştirilmeli, Sinop-Samsun ve Sinop-İstanbul arasında diğer Karadeniz kıyı kentlerine de hizmet etmek üzere, tarifeli deniz otobüsleri ve/ veya feribotlar konulmalıdır.

Kaynaklar:

- CENBELOĞLU, S. - CENBELOĞLU, M. (1972): *İlimiz Bölgemizi Sinop İli Yakın Çevre İncelemeleri*. İl Yayınları, Kardeş Matbaası. Ankara.
- ERALP, Z. (1983): *Genel Turizm*. Ankara Üniv. Basın Yayın Yüksek Okulu Yayın No. 3. Ankara.
- GÖKMENOĞLU, T. (1988): *Sinop ve İlçeleri, Ayancık Rehberi*. İstanbul.
- KOMİSYON (1986): *Gerze, Karadeniz'de Bir turizm Vitrini*. Verbi Kanunları Araştırma Gazetesi Tesisleri. İstanbul.
- UZUN, A. (1994): "Tekkeköy'deki Mağara Yerleşmelerinin Turizm Açısından Önemi". Türkiye Kalkınma Bankası, Turizm Yılı, 1994 (308-316), Ankara.
- UZUN, A. (1995a): "Gelincikburnu ve Yakın Çevresindeki (Ayancık - Sinop) Jeomorfolojik Şekillerin Turizm Açısından Önemi". Gazi Üniv. Eğitim Fak. Derg. -GEFAD- Yeni Dönem, Sayı: 4 (195-202), Ankara.
- UZUN, A. (1995b): "Kayalık Kıyılardaki Biyojenetik Şekillenmeye Karadeniz'in Güney Kıyısından Bir Örnek: Sinop - Akliman". Türk Coğr. Derg. Sayı: 29 (161-174) İstanbul.
- UZUN, A. (1995c): *Gerze - Alaçam Arası Kıyı Bölgesinin Jeomorfolojisi*. Öz Eğitim Yay. No: 3, ISBN: 975-8004-02-6. Konya.
- UZUN, A. (1997): Sinop İlinin Bazı Turistik Çekicilikleri: Sorunlar ve Öneriler. *Sinop İlinin Ekonomik Kalkınması*. İktisadî Araştırmalar Vakfı 1997/127 (245-254), Sinop.

Raporlar, Bültenler vb:

- D.M.İ.G.M. (1974): Ortalama ve Ekstrem Kıymetler Meteoroloji Bülteni. Ankara.
- D.M.İ.G.M. (1984): Deniz Suyu Sıcaklıkları Bülteni. Ankara.

- KARADUMAN, H. (1993): Sinop Milli Parklar ve Av - Yaban Hayatı Başmühendisliği Görev alanı içinde Bulunan Sarıkum Gölünün Türkiye - Finlandiya Ortak Proje Kapsamına Alınması İle İlgili Bilgileri İçerir Rapordur.
- SİNOP VALİLİĞİ SANAYİ VE TİCARET İL MÜDÜRLÜĞÜ (1994): *Sinop İlinin Ekonomik ve Ticari Durum Raporu*. Sinop.
- SİNOP İL TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ (1994): Sinop, İl Turizm Envanteri. Dönmez Ofset. Ankara.
- T.C. SİNOP VALİLİĞİ İL TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ (1992): Sinop İli Turizm envanteri. Namık Karamuk Ofset Tesisleri. İstanbul.
- T.C. BAŞBAKANLIK KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (1994): 1994 Yılı Sinop İl Programı.
- UZUN, A. (1996): Karaca Mağarasının son durumu (Temmuz, 1996) ve Gümüşhane turizmine katkıları (Yayınlanmamış rapor). Ondokuz Mayıs Üniv., Eğitim Fak. Sayı No: B. 30. 2. ODM. 0. 36.00.00/ 200-1260, Samsun

Foto 1: Ayancık güneyinde, köknar ağaçları arasında turist bekleyen eşsiz bir güzellik: Akgöl.

Foto 2: Kumtaşları üzerinde gelişen ilginç topoğrafik şekillerden bir kısmı. Arkada dinazor ve önde aslan başı figürleri (UZUN 1995a).

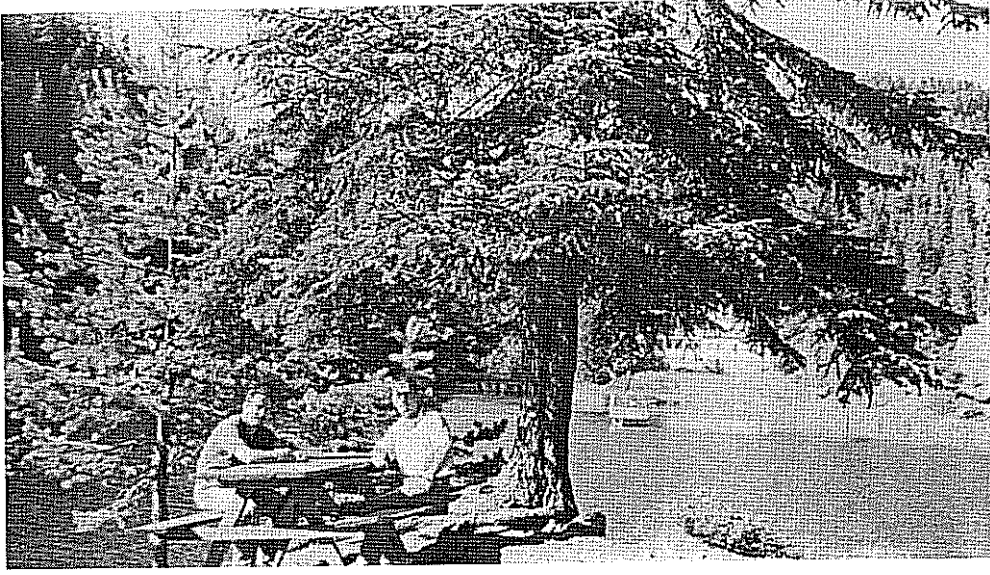

Foto 3: Akliman'da biyojenetik şekiller; kaya havuzcukları (*rocky pools*), sürtünme izleri (*tracks*) ve küçük delikler (*pits*) ilginç görüntüler arz etmektedir.

Foto 4: Bir akşam vakti Hamsilos Limanı. Batıya bakış.

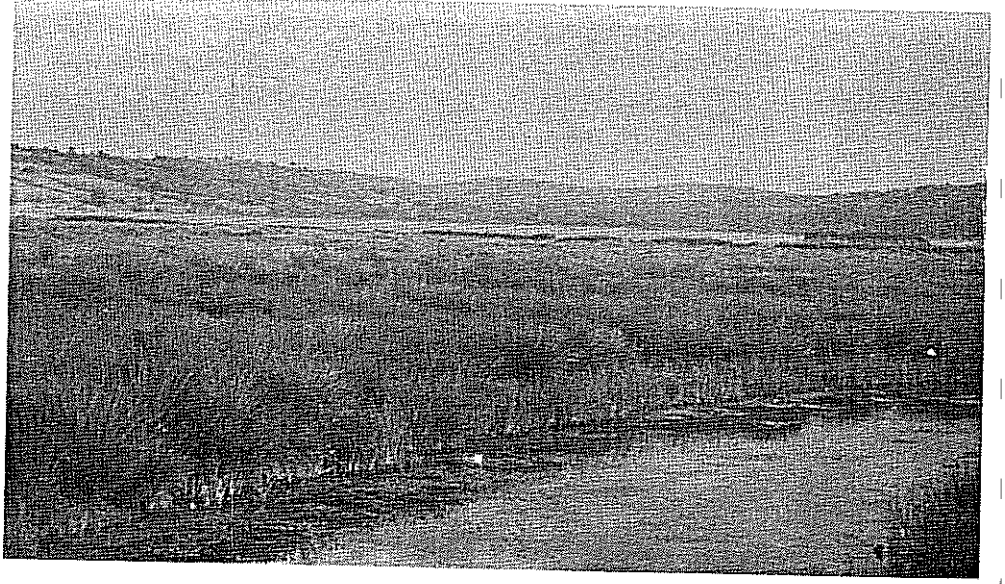

Foto 5: Sarıkum Lagünü; ortada, koyun ağzını kapatan kıyı kordonu ve önde, gölün gideğeni. Güneye bakış.

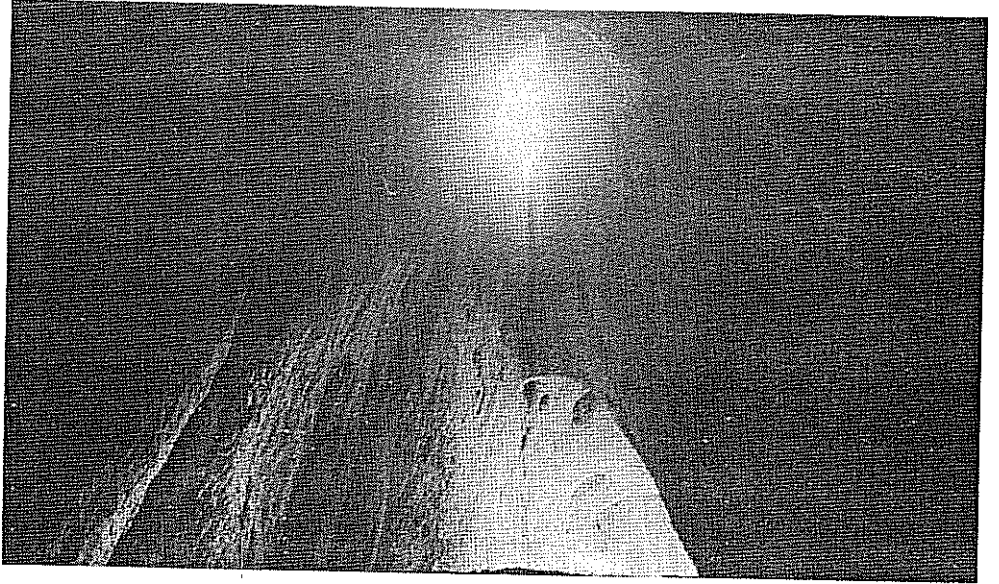

Foto 6: İnalıtı mağarasının girişi ve tavadan sıızan ışıkların oluşturduğu büyüleyici manzara. Mağara içinden dışa doğru bakış.